

**КОМУНАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»**

СХВАЛЕНО

Вченою радою КНЗ «Черкаський
обласний інститут післядипломної
освіти педагогічних працівників
Черкаської обласної ради»
Протокол від 31.08.2026 №3

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. ректора КНЗ «Черкаський
обласний інститут післядипломної
освіти педагогічних працівників
Черкаської обласної ради»
Наталія ЧЕПУРНА
Наказ від 31.08.2026 № 73

**Програма
спеціалізованого курсу підвищення кваліфікації (додаткова спеціалізація)
«Підготовка асистента учня (дитини)»**

Розробник(и): комунальний навчальний заклад «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради» (Басик Валерія Валеріївна, методист ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти).

Напрямок підвищення кваліфікації: створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища, особливості організації інклюзивного навчання та забезпечення додаткової підтримки в освітньому процесі осіб з особливими освітніми потребами.

Розроблено на основі типової програми: Типової програми спеціальної підготовки асистента учня (дитини) (наказ МОН від 08.06.2023 №708).

Термін дії програми: з 01.09.2026 до 01.09.2031 року.

Рецензенти:

Сотула Оксана, завідувач кафедри психологічної та економічної освіти, кандидат економічних наук, доцент комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»;

Слободяник Наталія, директор комунальної установи «Інклюзивно-ресурсний центр» Слобідської сільської ради Черкаської області.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. Програму розроблено на основі Типової програми спеціальної підготовки асистента учня (дитини), затвердженої наказом МОН України від 08.06.2023 №708, з урахуванням чинного законодавства у сфері освіти та інклюзивного навчання: Закону України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про повну загальну середню освіту», Концепції державної системи професійної орієнтації населення; наказу Міністерства освіти і науки України від 17.11.2021 № 1236 «Про затвердження Умов допуску асистента учня (дитини) до освітнього процесу для виконання його функцій та вимог до нього», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 21.01.2022 за № 73/37409, Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти, затвердженого постановами Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 № 957 та від 05.02.2026 № 129, Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 10.04.2019 № 530 із змінами згідно Постанови КМУ від 26.08.2025 №1036.

Програма передбачає: спеціальну підготовку асистентів учня (дитини) відповідно до вимог Закону України «Про повну загальну середню освіту» та наказу Міністерства освіти і науки України від 17.11.2021 № 1236 «Про затвердження Умов допуску асистента учня (дитини) до освітнього процесу для виконання його функцій та вимог до нього», з метою забезпечення в закладах освіти безпечного освітнього середовища та створення умов для навчання осіб з особливими освітніми потребами, захисту їх права на здобуття освіти.

Цільова група: асистенти учня (дитини).

Обсяг (тривалість): 15 годин (0,5 кредиту ЄКТС).

Особливості реалізації програми: інтенсивний, короткотривалий курс.

Для реалізації програми залучаються тренери-педагоги, які пройшли відповідне навчання або підготовку за змістом програми.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: інституційна (очна, дистанційна у синхронному режимі (онлайн)).

Навчальні заняття в синхронному режимі при дистанційній формі навчання проводяться з використанням спеціального програмного забезпечення для проведення вебконференцій з обов'язковою участю слухачів.

Мета підвищення кваліфікації: формування в асистентів учня (дитини) компетентностей щодо супроводу під час інклюзивного навчання осіб з особливими освітніми потребами, забезпечення якісного навчання та створення в закладі освіти безпечного, комфортного й інклюзивного освітнього середовища.

Завдання підвищення кваліфікації:

- поглибити знання щодо організації інклюзивного навчання та прав учасників освітнього процесу;
- сформувати розуміння ролі, функцій, завдань і меж відповідальності асистента учня (дитини);
- удосконалити вміння здійснювати індивідуальний супровід відповідно до потреб дитини;

- сформувати навички безпечної поведінки та надання домедичної допомоги;
- розвивати вміння конструктивно взаємодіяти з педагогами, батьками та іншими учасниками освітнього процесу.

Перелік компетентностей, що удосконалюватимуться: компетентність педагогічного партнерства (Б3), інклюзивна (В1), здоров'язбережувальна (В2), здатність до навчання впродовж життя (Д1).

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

- знання засад організації інклюзивного навчання осіб з особливими освітніми потребами, прав та обов'язків учасників освітнього процесу, правил охорони праці й безпеки життєдіяльності, основ домедичної допомоги;
- розуміння й усвідомлення ролі, завдань, меж відповідальності та функцій асистента учня (дитини), принципів дотримання прав та інтересів здобувача освіти з особливими освітніми потребами;
- спроможність забезпечувати індивідуальну підтримку учня (дитини) в освітньому процесі відповідно до визначених потреб і поставлених завдань, сприяти участі здобувача освіти в освітній діяльності;
- спроможність діяти відповідно до вимог охорони праці та безпеки життєдіяльності, алгоритмів безпечної поведінки в умовах війни та надавати домедичну допомогу в межах набутих навичок;
- готовність конструктивно взаємодіяти з педагогічними працівниками, батьками (іншими законними представниками) та іншими учасниками освітнього процесу в інтересах учня (дитини) з особливими освітніми потребами;
- готовність виконувати функції асистента учня (дитини), дотримуючись прав дитини, визначених завдань, професійної етики та меж своєї відповідальності;
- готовність до самооцінювання та подальшого вдосконалення компетентностей, необхідних для виконання функцій асистента учня (дитини).

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації: оцінювання передбачає підсумкове тестування та рефлексію результатів навчання. Умовою успішного завершення програми є проходження підсумкового тестування з результатом не менше 75% та здійснення рефлексії результатів навчання.

Інструментарій оцінювання результатів навчання: підсумкове тестування (прохідний поріг — 75%), форма рефлексії результатів навчання.

Документ про підвищення кваліфікації: за результатами виконання програми видається сертифікат, технічний опис, дизайн, спосіб виготовлення, порядок видачі якого відповідає вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 №800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (зі змінами).

Вартість: 230 грн.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено інтерактивні лекційні та практичні заняття, а також самостійна робота слухачів.

Самостійна робота передбачає індивідуальну роботу з нормативними документами, аналіз методик, практик та можливостей закладу освіти.

Заходами підсумкового контролю є тестування та рефлексія результатів навчання за програмою (Google-форми), що сприятимуть комплексній оцінці засвоєння матеріалу й формуванню навичок систематизації та аналізу отриманих знань.

Зміст програми складається з 4 модулів та 10 взаємопов'язаних тем. На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест з 20 питань (максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники – 100 балів, прохідний бал – 75). Учасники, які виконали вимоги програми, пройшли підсумкове тестування з результатом не менше 75% та здійснили рефлексію результатів навчання, отримують сертифікат про підвищення кваліфікації.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 15 год, з них: 10 год – лекційні заняття, 3 год – практична робота, 1 год – самостійна робота, 1 год – контрольні заходи.

Навчально-тематичний план

№ з/п	Назва навчальних тем	Кількість годин				
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
	МОДУЛЬ 1. Організація інклюзивного навчання в закладах освіти					
1.1.	Правові підстави організації інклюзивного навчання в закладах освіти	1				1
1.2.	Практичні аспекти організації інклюзивного навчання в закладах освіти та взаємодії асистента учня (дитини) з його (її) батьками (іншими законними представниками)	1				1
1.3.	Психологічні аспекти організації та забезпечення інклюзивного навчання	1				1
1.4.	Забезпечення соціальних та соціально-побутових потреб здобувачів освіти з особливими освітніми потребами під час інклюзивного навчання	1				1
	Разом за модулем	4	0	0	0	4
2.	МОДУЛЬ 2. Охорона праці та безпека життєдіяльності в закладі освіти					

2.1.	Охорона праці та безпека життєдіяльності в закладі освіти	1	1	1		3
2.2.	Безпека освітнього процесу в умовах війни	1				1
	Разом за модулем	2	1	1	0	4
	МОДУЛЬ 3. Права та обов'язки учасників освітнього процесу в закладах освіти					
3.1.	Права учасників освітнього процесу	1				1
3.2.	Обов'язки учасників освітнього процесу	1				1
	Разом за модулем	2	0	0	0	2
4.	МОДУЛЬ 4. Функції асистента учня (дитини) та завдання із забезпечення освіти осіб з особливими освітніми потребами					
4.1.	Функції та завдання асистента учня (дитини)	2				2
4.2.	Особливості надання соціальних послуг асистента учня (дитини) та створення безпечного та комфортного інклюзивного середовища в закладі освіти		2			2
	Разом за модулем	2	2	0	0	4
	Підсумкові заходи	0	0	0	1	1
	Діагностування результатів навчання				1	1
	Усього	10	3	1	1	15

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Організація інклюзивного навчання в закладах освіти

Тема 1.1. Правові підстави організації інклюзивного навчання в закладах освіти.

Огляд законодавства, що регулює забезпечення права на освіту осіб з особливими освітніми потребами, організацію інклюзивного навчання в закладах освіти. Інформування щодо прав здобувачів освіти на рівний доступ до освіти, відповідне їх потребам освітнє середовище. Засади організації інклюзивного навчання в закладах освіти.

Тема 1.2. Практичні аспекти організації інклюзивного навчання в закладах освіти.

Огляд заходів, які реалізуються закладом освіти для забезпечення освіти осіб з особливими освітніми потребами, а також загальної діяльності закладу освіти, практичних особливостей організації інклюзивного навчання. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини. Участь асистента учня (дитини) у роботі команди психолого-педагогічного супроводу дитини. Розробка

індивідуальної програми розвитку та участь в ній асистента учня (дитини). Взаємодія асистента учня (дитини) з його (її) батьками (іншими законними представниками).

Тема 1.3. Психологічні аспекти організації та забезпечення інклюзивного навчання.

Вікові та індивідуальні особливості осіб з особливими освітніми потребами з урахуванням категорій (типів) особливих освітніх потреб (труднощів). Основи конструктивного спілкування в дитячих колективах, в яких навчаються особи з особливими потребами. Психологічні особливості соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.

Тема 1.4. Забезпечення соціальних та соціально-побутових потреб здобувачів освіти з особливими освітніми потребами під час інклюзивного навчання.

Види, форми, засоби, способи підтримки та забезпечення соціальних та соціально-побутових потреб здобувачів освіти з особливими освітніми потребами під час інклюзивного навчання. Використання технічних засобів та/чи пристроїв під час супроводу.

МОДУЛЬ 2. Охорона праці та безпека життєдіяльності в закладі освіти

Тема 2.1. Охорона праці та безпека життєдіяльності в закладі освіти.

Інструктаж з питань охорони праці, домедичної допомоги потерпілим від нещасних випадків, а також правил поведінки в разі виникнення аварій та надзвичайних ситуацій. Інструктаж про правила внутрішнього розпорядку закладів освіти, пожежної безпеки закладу освіти, загальноприйнятих вимог до правил поведінки в закладах освіти. Електробезпека. Техногенна безпека. Радіаційна безпека. Безпека дорожнього руху. Гігієна праці. Профілактика травматизму невиробничого характеру. Травматизм в побуті. Дії під час виникнення пожежі, надзвичайної ситуації. Інструктаж та практичне заняття з надання домедичної допомоги.

Тема 2.2. Безпека освітнього процесу в умовах війни.

Оповіщення, види сигналів оповіщення цивільного захисту. Порядок дії під час різних видів оповіщення цивільного захисту. Захисні споруди цивільного захисту. Евакуація дітей та дії під час перебування в захисних спорудах цивільного захисту. Вибухонебезпека та вибухозахист.

МОДУЛЬ 3. Права та обов'язки учасників освітнього процесу в закладах освіти

Тема 3.1. Права учасників освітнього процесу.

Визначення переліку учасників освітнього процесу. Інформування про права всіх учасників освітнього процесу відповідно до законодавства, а також про права асистента учня (дитини), визначених Наказом № 1236.

Тема 3.2. Обов'язки учасників освітнього процесу.

Інформування про обов'язки всіх учасників освітнього процесу відповідно до законодавства, а також про обов'язки асистента учня (дитини) визначені Наказом № 1236. Дотримання принципу конфіденційності стосовно стану здоров'я та іншої особистої інформації про учасників освітнього процесу.

Умови та правила проходження профілактичного медичного огляду.

МОДУЛЬ 4. Функції асистента учня (дитини) та завдання із забезпечення освіти осіб з особливими освітніми потребами

Тема 4.1. Функції та завдання асистента учня (дитини).

Інформування про функції асистента учня (дитини). Інформування про завдання асистента учня (дитини) із забезпечення освіти осіб з особливими освітніми потребами. Можливі види необхідного дитині обладнання та умови інформування відповідальних осіб про потреби учня (дитини).

Тема 4.2. Особливості надання соціальних послуг асистента учня (дитини) та створення безпечного та комфортного інклюзивного середовища в закладі освіти.

Роль асистента учня (дитини) у провадженні освітнього процесу та забезпечення взаємодії з педагогічними працівниками при здійсненні педагогічної діяльності. Особливості забезпечення соціальних потреб учнів з особливими освітніми потребами в закладі освіти. Самостійне ознайомлення з програмою підготовки соціальних працівників, які виконують функцію асистента учня (дитини), затвердженою наказом Міністерства соціальної політики України.

Огляд законодавства щодо забезпечення безпечного освітнього середовища, інклюзивного освітнього середовища, протидії булінгу (цькуванню). Визначення термінів «розумне пристосування» та «універсальний дизайн», визначення підходів для забезпечення безпечного та комфортного освітнього середовища в закладі освіти. Ознаки булінгу (цькування) та умови для невідкладного повідомлення керівника закладу освіти про факти булінгу (цькування). Психологія безпеки життєдіяльності.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Відпрацювання алгоритму дій асистента учня (дитини) під час надання домедичної допомоги.
2. Моделювання дій асистента в ситуаціях індивідуального супроводу здобувача освіти з ООП.
3. Розв'язання ситуаційного кейсу щодо взаємодії асистента з педагогічними працівниками та батьками (іншими законними представниками) дитини.
4. Аналіз ситуаційного кейсу щодо визначення функцій, завдань і меж відповідальності асистента учня (дитини) в освітньому процесі.

3.2. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

1. Роль, функції та межі відповідальності асистента учня (дитини) в освітньому процесі.
2. Взаємодія асистента учня (дитини) з педагогічними працівниками та батьками (іншими законними представниками).
3. Способи підтримки соціальних і соціально-побутових потреб здобувачів освіти з особливими освітніми потребами.
4. Безпечне та комфортне інклюзивне освітнє середовище: розумне пристосування й універсальний дизайн.

5. Алгоритми дій асистента учня (дитини) у надзвичайних ситуаціях та в умовах воєнного стану.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ І ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правові документи

1. Про деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників : Постанова КМУ від 21.08.2019 № 800 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ від 27.12.2019 №1133). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.08.2026).
2. Про забезпечення психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні : лист МОН від 29.03.2022 № 1/3737-22. URL: <https://bit.ly/3XFHwca> (дата звернення: 25.08.2026).
3. Про затвердження плану заходів з реалізації Національної стратегії розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі на 2023 рік : розпорядження КМУ від 24.02.2023 №174-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/174-2023-%D1%80#Text> (дата звернення: 25.08.2026).
4. Про внесення змін до Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 29.05.2025 № 787. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0787729-25#Text> (дата звернення: 25.08.2026).
5. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 №463-IX. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2020. № 31. Ст. 226. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 25.08.2026).
6. Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації на 2024-2026 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.06.2024 № 527-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text> (дата звернення: 25.08.2026).
7. Про затвердження Типової програми спеціальної підготовки асистента учня (дитини) : наказ Міністерства освіти і науки України від 29.05.2025 №787. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/npa/2023/08.06.2023/Nakaz.708.vi.d.08.06.2023-Pro.zatv.Typ.prohr.spetsial.pidh.asystent.uchnya.pdf> (дата звернення: 25.08.2026).
8. Про затвердження Умов допуску асистента учня до освітнього процесу для виконання його функцій та вимог до нього : наказ Міністерства освіти і науки України від 29.05.2025 №787. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0073-22#Text> (дата звернення: 25.08.2026).

Основна література

1. Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами / методичні рекомендації / укладачі : Н. Софій, О. Стягунова, О.Федоренко. Київ, УІРО, 2024, 40 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne-navchannya/2024/07/29/Otsinyuvannya.navch.dosyahn.uchniv.z.OOP-metodrekomendatsiyi-2024.pdf> (дата звернення: 25.08.2026).
2. Шевчук Л., Заплотинська О., Дроздик Л., Войцеховська І. Впроваджуємо інклюзію в закладі освіти. Методичний посібник. Державна служба якості освіти України, 2023. 86 с.
3. Цифровий учитель : путівник для професійного зростання /укладачі : Ю.Ковальчук, І. Круть, О. Федоренко. Київ : ЮНЕСКО, 2024, 88 с.

Додаткова література

1. Універсальний дизайн в освітньому процесі. Відеоурок. URL: https://youtu.be/0P0BtYm_Oec?si=C4LB6zUbwUB0c5wq (дата звернення: 25.08.2026).
2. Щодо асистента учня (дитини) в закладах освіти : лист Міністерства освіти і науки України від 19.08.2022 № 1/9540-22. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/87375/ (дата звернення: 25.08.2026).